

Francka Zupančič:

Po starih legendah.

raven stare cerkvice je tiho pokopališče. Kratki zimski dan pluje čeznje, in zadnji solnčni žarek se blesti na srebrnosviti, tanki sneženi odeji. Prihaja mrak.

Globoka tišina vlada na pokopališču. Sredi njega stoji visok križ kakor čuvaj nad manjšimi. V zlatih črkah bleste na njem skrivnosti polne besede o mrtvih, ki niso umrli. Pred križem cvete teloh. Vzdiga belo glavico iznad srebrnosvite snežene odeje in zre z zlatimi očesci v zvezdno nebo. Sam, čisto sam je v tihi noči. Vse druge rastlinice krije mehka snežena odeja. A teloh cvete. Edina cvetka, ki pričakuje božje Dete. Edina — kakor mala, bela dušica, stoji samevajoča v zimski mrzli, najsvetejši noči! Božjega Deteta najzvestejše cvetno dete, ki polno hrepenjenja prenaša mraz; ki hrani v zlatem srčecu sladke sanje in šepče tihi zimski noči o božjem Detetu. Cvetke, ki jih krije sneg, malo dremljejo, malo slušajo. Slušajo vrabci, ščinkavci, siničke. Celo krokar se stiska v duplino bukve ob pokopališču in sluša sladko šepetanje, ki se čuje kakor zvonček v noč.

Na višini stoji nemi gozd. Virčki ne žuboré, potočki v njem ne šumljajo, kajti teloh pripoveduje o Jezusčku, in njega pripovedovanje sluša ves gozd. Sluša pripoved o svetosti neke polnočne ure. Teloh pripoveduje in se ne utruji, dokler ura v zvoniku ne odbije počasno in svečano polnoč. Pri vsakem udarcu pa zleti angelček čez svet. In vseh dvanaest krilatcev splove gor, da donese z nebeških višin Jezusčka na ubogo, zmrzlo zemljo. To je ura, ki je bila svetu v odrešenje. Žareč svit zasije v noč, ki postaja svetla kakor pomladni dan. Ljubko zašusti gozd. Virčki zažuboré v globini, in potočki zašumljajo v bistrjih valčkih v svet. Travniki se odenejo v cvetni nakit. Zlato žitno klasje se zaziblje v vetrcu, in žareči mak cvete. Vetrič trepeče na zemlji ko spev harf v neskončnem veselju. In pesem drobnih ptic ne utihne. Enotna, velika, mogočna harmonija vseh donečih glasov stvarstva! Blesk zvezd in solnčni svit, srebrni valčki in žuboreči virčki, ziblajoče se žitno klasje! Vetrov glasovi, krilatcev spevi, cvetični dih — ena sama pesem! Čudežna pesem v najsvetejši uri!

Vonj rož se širi čez pokopališče. Tihi spavci v grobeh so vzbujeni odstranjajo bele, srebrne tančice in gredo v cerkev. Tam leži Jezusček v revnih jasicah. Leži, se smehlja ter razprostira ročice. Široko odprta so okna. Vonj rož polni cerkev, zlata svetloba jo obseva. In neki ubran spev slavi božje Detece. V cerkvi pa kleče odrešeni, obhajajoči ob tej uri, v cerkvi svoje mladosti, svoj Božič. Od vseh strani svetá so došli. Z domačega pokopališča, ki ga odeva bela tančica; z daljnega severa in zahoda, kjer je vojna izkopala nešteto gomil. Vsi so našli svojo pot semkaj. In zdaj kleče tu v oblačilih večnosti in pojo svoje božičnice.

So li res to oni, ki so tolikrat stali v tejle cerkvici, z nagubanim čelom, z upognjenim hrbtom? S temnimi mislimi v srcu. Z bolestito, hrepenenjem, osamelostjo in žgočim grehom?

So li oni to — te blesteče postave? In vedó, komu se spodobi hvala? Razprostirajo roke k Detetu v jaslih. O Jezusček naš, o Dete, ti véliki Bog!

Li ni šel On — ta otrok — za njimi na vseh potih življenja? Jih ni spremil do večnostnih vrat? Ni bilo mogoče drugače, kakor iti za njim. In če se je v grenkem trpljenju odvrčal človek od njega, ni li stal on ob poti, mu zrl v oko in tešil: »Glej, še težje je bilo moje trpljenje. Moj križ je bil še težji, moje rane še bolj krvave. Pridite k meni vsi, ki ste trudni in obteženi!«

In če je tlačila dušo teža grehov ter jo odrivala na trnjevo obupno pot, ni li vzdigalo Dete luči svojega usmiljenja in osvetljevalo globino pogubljenja, ki povzroča trepet in grozo? In dete je iztezalo ročice: »Pridi!«

»Ali, dete, moji grehi, moji veliki grehi!« — In zopet je Dete téšilo: »Tvoje grehe sem vzel nase. Zate sem umrl!«

Če je pa šla človeška duša čez temno globino jezera ter so se nad njo zgrinjali valovi pozabljenosti, zapuščenosti in jo je hotel breztolažni obup vtopiti v dnu, je Dete dušo vzdignilo, obsijalo s solncem svoje ljubezni in jo blagoslovilo.

Nebeško Dete je rešilo vse — — —

In množica rešenih slavi Odrešenika. O ti Dete, o ti véliki Bog!

Raz sten se leskečejo ko dragulji vse molitve, ki so bile opravljene v tej cerkvici. Davno izmoljene, stare, pobožne pesmi done kakor dihi v ozračju.

Tesno ob jasliah klečé otroci. Jezusček je te poklical prve k sebi. Sedaj so krilati angelci v belih oblačilcih. Kakor venček lilij obdajajo jaslice. Njih spev doni kakor srebrn virček.

Raz sten prihajajo tudi svetniki molit božje Dete. Sveta Katarina z zlatim kolesom in blestečim mečem. Krono, kolo in palmovo vejico položi k nogam Odrešenikovim. Sveta Neža pa prinaša snežnobelo jagnje. In —

Tedaj se odpro vrata. Prihajajo svetniki, ki stojé v znamenjih ob potih, v gozdovih, na poljih, na mostovih. Vsi prihajajo k Detetu. Z njimi pride srnica. Beli golobčki prilete, metuljci, čebelice. Vse prihaja slavit Dete božje.

Ura bije eno. Minila je najsvetejša ura. Čas je zopet nastopil svojo pot čez temno zemljo. Ugasnila je luč pomladnega dne, utihnili so spevi. Bela, snežna odeja pogrinja zopet pokopališče kakor prej. Stara cerkvena je temna, le plamenček večne luči trepeče pred oltarjem. A ko mine še nekaj ur, zagoré sveče. Tedaj prihajajo ljudje pozdravljat novorojeno božje Dete. Otroci ga pozdravljajo v spevu: »Bodi pozdravljen, o Jezusček naš.« In rekajo, da še nikdar ni bil tako lep kakor letos. Vsako leto je lepši! Njih duše so pač bliže nebu in nebeškemu Detetu.

Odrasli tudi kleče in si mislijo: »Tako lep kot prej pa ni več!« Imajo prav. Tako daleč je že od sreče njih detinstva, a iznova tako krasen, da še lepši bo v drugem življenju. Sedaj kleče tu in prosijo božje Dete luči in blagoslova v temnih zemskih dneh.

Na pokopališču pa, pred križem, kjer stoje besede o onih, ki žive, čeprav so umrli, raste teloh v belem cvetu, in v njegovi zlati čaši sniva najkrasnejši svetonočni sen.

Jernej Popotnik:

Janezova češplja.

Lzmed vseh ljudi, kar jih je živelo na tistem hribu, mi je bil najbolj všeč korenjak Janez. Ko sem ga videl prvič, s krampom na rami in z odpeto srajco pod vratom, kako je korakal bos po kameniti cesti, sem si takoj mislil: »Ta človek bi se šel metat s samim medvedom!«

Še tisti dan sva postala prijatelja. Podal mi je svojo kosmato, žuljavo roko kakor star znanec in se veselo posmehal:

»Eh, lepo je, če je človek mlad in zdrav!«

Sedla sva h kozarcu sladkega hruševca pod košati oreh, in Janez mi je povedal, da je po poklicu dninar. Večinoma da koplje v vinogradih, in da mu je to delo še najbolj po volji, ker je treba krepko mahati.

»Pa pojdiva domov!« me je povabil naposled in si zadel motiko na ramo. »Mrači se že, jaz pa si moram skuhati še večerjo. Veš, Jernej, imam tam na koncu hriba nekaj, kar je podobno bolj brlogu kakor bajti. Pa za mene je že dobro — jaz sem skromen.«

Ko sva stopala skozi vas, mi je rekel še to-le:

»In češpljo imam tudi, da veš, Jernej, lepo češpljo!«

Zavila sva iz vasi po ozki stezi mimo travnikov in vinogradov, krenila v mračno globel, potem pa zopet navzgor po strmi rebri. Tako sva dospela do napol podrte kolibe, ki je visela na bregu.

»To je moja palača!« se je pošalil Janez in vrgel motiko z ramen.

»Nima sicer ne vrat ne oken — ali jaz sem zadovoljen! Poglej, tukaj pa ležim!«

Sredi kolibe je bilo nametane nekaj slame, in rumena rjuha je ležala na njej.

»Učičkaj se!« mi je ponudil klado, ki jo je privlekel iz kota. »Premišluj medtem, kako lepo sijejo zunaj zvezde in mesec ali kakšen veter vleče ali kar hočeš — jaz pa si bom skuhal tačas večerjo.«

In pričel je kuhati. Ognjišče je bilo staro in razdrapano, ali Janez se je tako spretno sukal pred njim, da je bila večerja prej gotova, kakor bi si bil kdo mislil.